

ค.1 จังหวัดปทุมธานี

การสำรวจในปี พ.ศ. 2544

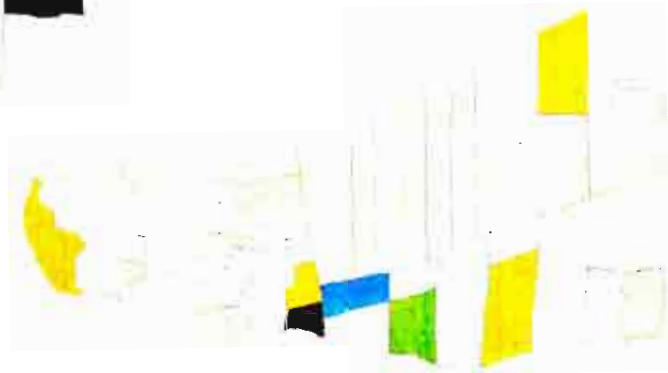
จำนวน 30 ชุมรวมอาคาร ใน 30 ตำบล

ค.2 จังหวัดปทุมธานี

การสำรวจในปี พ.ศ. 2546

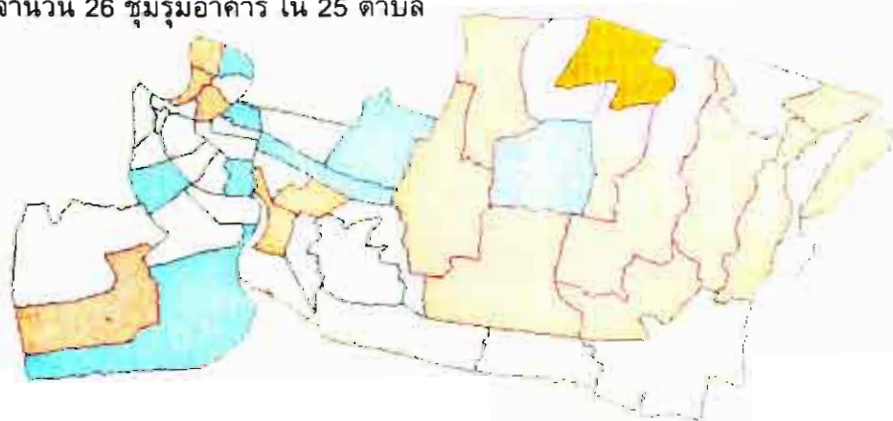
จำนวน 31 ชุมรวมอาคาร ใน 39 ตำบล

ง.1 จังหวัดสมุทรปราการ

การสำรวจในปี พ.ศ. 2544

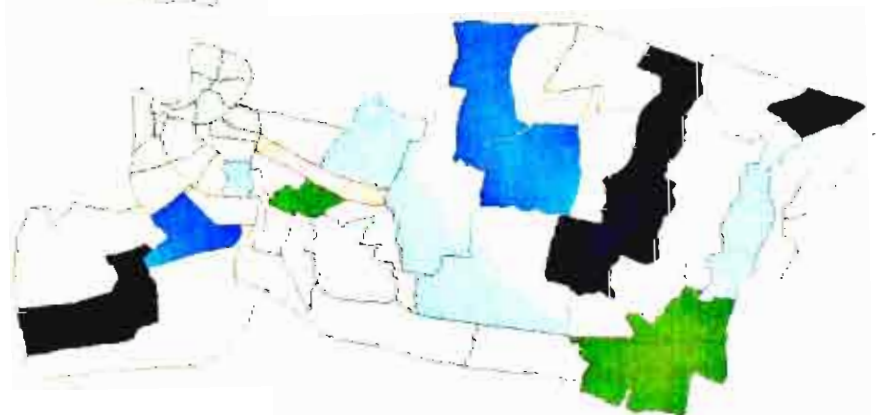
จำนวน 26 ชุมรวมอาคาร ใน 25 ตำบล

ง.2 จังหวัดสมุทรปราการ

การสำรวจในปี พ.ศ. 2546

จำนวน 23 ชุมรวมอาคาร ใน 19 ตำบล

ตารางที่ ๓ แสดงให้เห็นว่ากรุงเทพฯ และภาคกลางมีแนวโน้มคลาดเคลื่อนจำนวนอาคารขณะสำรวจจะมากกว่าจำนวนในตัวอย่างของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ส่วนพื้นที่ภูมิภาคอื่นๆ จะกระจายอยู่ในช่วง มาก หรือน้อยกว่า ไม่เกิน

ร้อยละ ๕๐ สถิตินี้บ่งว่ากรุงเทพฯ และภาคกลางน่าจะมีการพัฒนาการใช้พื้นที่ และการเคลื่อนย้ายประชากรมากกว่าภูมิภาคอื่นๆ แนวโน้มเช่นนี้จะคล้ายกันในการสำรวจทั้ง ๒ ครั้ง

ตารางที่ ๓ ผลการตรวจสอบความคลาดเคลื่อนของจำนวนครัวเรือนในเขตพื้นที่ตัวอย่าง จำแนกสัดส่วนช่วงความคลาดเคลื่อนโดยคำนวณจากจำนวนครัวเรือนซึ่งกำหนดโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติเป็นร้อยละ ๑๐๐

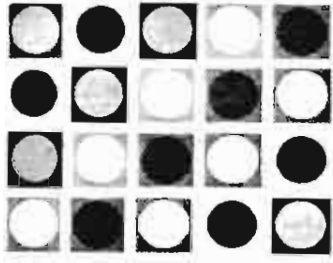
ก. ความคลาดเคลื่อนจากการแจ้งนับการสำรวจปี พ.ศ.๒๕๔๔

จังหวัด	จำนวนครัวเรือนที่คลาดเคลื่อน (ร้อยละ)									รวม
	200 ถึง 50	50 ถึง 100	100 ถึง 150	150 ถึง 200	200 ถึง 250	250 ถึง 300	300 ถึง 350	350 ถึง 400	400 ถึง 450	
กรุงเทพมหานคร	1	6	5	12	-	21	6	-	-	51
ปริมณฑล										
นนทบุรี	-	1	-	5	1	13	3	-	-	23
ปทุมธานี	-	2	-	3	-	19	6	-	-	30
สมุทรปราการ	1	-	-	7	-	17	1	-	-	26
ภาคกลาง										
กาญจนบุรี	-	-	1	6	-	7	-	-	-	14
จันทบุรี	-	-	-	4	-	7	-	-	-	11
ฉะเชิงเทรา	-	1	1	7	-	4	1	-	-	14
ชลบุรี	1	2	4	15	-	8	2	-	-	32
ชัยนาท	-	-	-	1	1	4	-	-	-	6
นครปฐม	-	-	-	7	-	9	1	-	-	17
ประจวบคีรีขันธ์	-	-	-	2	-	7	-	-	-	9
ลพบุรี	-	-	-	3	-	12	-	-	-	15
สมุทรสาคร	-	-	-	1	-	3	-	-	-	4
สระแก้ว	-	-	-	1	-	7	-	-	-	8
ภาคเหนือ										
น่าน	1	-	-	4	-	4	-	-	-	9
สุโขทัย	-	1	-	6	-	3	-	-	-	10
อุดรดิตถ์	-	-	-	3	-	4	-	-	-	7
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน)										
ชัยภูมิ	-	-	-	9	-	3	-	-	-	12
เลย	-	-	-	3	-	3	-	-	-	6
สุรินทร์	-	-	-	7	-	5	-	-	-	12
อุบลราชธานี	-	-	-	10	2	6	-	-	-	18
ภาคใต้										
ตรัง	-	-	-	2	-	12	-	-	-	14
ปัตตานี	-	-	2	-	-	10	-	-	-	12
พังงา	-	-	-	3	-	1	-	-	-	4
ยะลา	-	-	-	2	-	7	1	-	-	10
ระนอง	-	-	-	-	1	3	-	-	-	4
สุราษฎร์ธานี	-	-	4	7	-	15	2	-	-	28

หมายเหตุ กรณีจำนวนครัวเรือนจากการแจ้งนับมากกว่าจำนวนในกำหนดพื้นที่ตัวอย่างของสำนักงานสถิติแห่งชาติสัดส่วนความคลาดเคลื่อนถือเป็นค่าลบ ส่วนกรณีซึ่งจำนวนจากการแจ้งนับน้อยกว่าถือเป็นความคลาดเคลื่อนเชิงบวก

ข. ความคลาดเคลื่อนจากการแจ้งนับการสำรวจปี พ.ศ.๒๕๕๖

จังหวัด										
กรุงเทพมหานคร	-	3	3	14	-	24	7	-	-	51
ปริมณฑล										
นนทบุรี	2	2	1	5	-	10	4	-	-	24
ปทุมธานี	-	3	1	3	-	18	6	-	-	31
สมุทรปราการ	3	3	4	7	-	1	-	-	-	18
ภาคกลาง										
กาญจนบุรี	-	1	1	6	-	8	-	-	-	16
ชัยนาท	-	-	-	3	-	4	-	-	-	7
ตราด	-	-	-	1	-	3	-	-	-	4
นครปฐม	-	3	1	5	-	10	1	-	-	20
ประจวบคีรีขันธ์	1	3	-	3	-	4	1	-	-	12
เพชรบุรี	-	1	-	4	-	7	1	-	-	13
ลพบุรี	-	-	-	4	1	6	5	-	-	16
สมุทรสาคร	-	-	2	3	-	6	2	-	-	13
สิงห์บุรี	-	-	-	2	-	4	-	-	-	6
อยุธยา	1	-	2	6	3	8	3	-	-	23
ภาคเหนือ										
กำแพงเพชร	-	-	-	-	3	6	6	-	-	15
เชียงใหม่	-	-	2	5	9	14	10	-	-	40
พะเยา	-	-	-	2	-	7	1	-	-	10
พิจิตร	-	-	-	5	-	7	-	-	-	12
แม่ฮ่องสอน	-	-	-	1	-	3	-	-	-	4
ลำปาง	-	-	-	6	1	14	-	-	-	21
อุทัยธานี	-	-	-	8	-	3	-	-	-	11
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน)										
ชัยภูมิ	1	2	1	4	-	5	-	-	-	13
บุรีรัมย์	1	-	2	3	-	12	1	-	-	19
ร้อยเอ็ด	-	-	1	6	-	9	1	-	-	17
สกลนคร	-	-	-	3	-	7	-	-	-	10
หนองคาย	-	-	-	2	-	7	1	-	-	10
หนองบัวลำภู	-	-	-	1	-	4	1	-	-	6
อุดรธานี	-	-	3	3	1	10	1	-	-	18
อุบลราชธานี	2	-	3	9	-	7	1	-	-	22
ภาคใต้										
กระบี่	-	-	-	8	-	6	-	-	-	14
ชุมพร	-	-	-	14	5	6	-	-	-	25
นราธิวาส	-	-	-	9	-	14	1	-	-	24
พังงา	-	1	-	8	-	5	-	-	-	14
พัทลุง	-	-	-	9	-	10	-	-	-	18
ยะลา	-	1	-	5	-	13	-	-	-	19
ระนอง	-	-	-	2	-	4	-	-	-	6
สตูล	-	-	-	3	-	6	-	-	-	9

ปี ๒๕๕๕

วิเคราะห์สถานภาพตกรสำรวจเชิงปริมาณ

สถานการณ์ในสนามขณะดำเนินงานรวบรวมข้อมูลจากประชากรตัวอย่างดังกล่าวในบทที่ ๓ แสดงให้เห็นสภาพหลากหลายที่เป็นบริบทกำหนดให้การรวบรวมข้อมูลจากประชากรตัวอย่างในแต่ละครั้งเวียนไม่สมบูรณ์ หรืออีกนัยหนึ่งคือ ประชากรตกรสำรวจ ตามหลักทางสถิติหากประชากรตกรสำรวจมากเกินไปจะทำให้ผลการศึกษาไม่น่าเชื่อถือแล้วแต่สัดส่วน และปริมาณตกรสำรวจ หากพิจารณาจากบริบทซึ่งเป็นอุปสรรคการรวบรวมข้อมูลจะเห็นได้ว่า ในการศึกษาตัวอย่างขนาดใหญ่ซึ่งกระจายทั่วประเทศควบคุมการตกรสำรวจได้ยากพอสมควรทั้งนี้ด้วยปัจจัยหลายประการที่นอกเหนือจากบริบทต่างๆของพื้นที่ เช่นปัจจัยสืบเนื่องจากกลุ่มประชากรตัวอย่าง คณะทำงานสนามจำนวนมากที่กระจายอยู่ในพื้นที่ทั่วประเทศ และกระบวนการควบคุมตรวจสอบงานสนาม

วิธีตรวจสอบประชากรตกรสำรวจที่มีคุณภาพควรใช้การวิเคราะห์ปริมาณประชากรที่รวบรวมได้ หรือในทางกลับกันวิเคราะห์ประชากรที่ตกรสำรวจตามตัวแปรซึ่งเป็นเกณฑ์คัดเลือกตัวอย่างตามชั้นภูมิ ในการสำรวจนี้ตัวแปรหลักคือ พื้นที่และประชากรตัวอย่างตามเพศ และกลุ่มอายุ สถิติวิเคราะห์ประชากรที่รวบรวมข้อมูลได้เป็นภาพรวมตามพื้นที่กรุงเทพฯ/ปริมณฑล และภูมิภาคต่างๆ แสดงในตารางที่ ๔ ภาพรวมนี้เป็นเกณฑ์วิเคราะห์ผลการสำรวจซึ่งเป็นหลักในการคัดเลือกตัวอย่างพื้นที่ และประชากร สถิติแสดงให้เห็นว่าการตกรสำรวจเกิดในเพศชายมากกว่าหญิง และมีแนวโน้มการรวบรวมข้อมูลได้สมบูรณ์มากขึ้นตามกลุ่มอายุที่มากขึ้นด้วย ลักษณะการตกรสำรวจนี้จะสะท้อนบริบททางสังคมและเศรษฐกิจของประชากรทั่วไป คือ ผู้หญิงมักจะอยู่บ้านมากกว่าผู้ชาย และผู้ที่อายุมากขึ้นก็มีแนวโน้มจะอยู่บ้าน

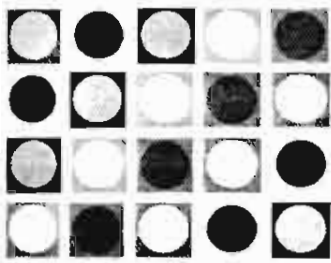
มากกว่าผู้ที่อายุน้อยซึ่งมีปัจจัยผลักดันให้ไม่อยู่บ้านหลากหลายกว่า เช่น การแสวงหาการศึกษาและการทำงาน นอกบ้าน / ไกลบ้าน เป็นต้น

เปรียบเทียบสัดส่วนตกรสำรวจระหว่างการสำรวจในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ และ ๒๕๔๖ มีความแตกต่างที่การรวบรวมข้อมูลจากประชากรตัวอย่างในการสำรวจครั้งหลังมีประสิทธิภาพสูงกว่าชัดเจน จำนวนตัวอย่างประชากรนอกจากจะเพิ่มขึ้น ความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุ และเพศก็น้อยลงด้วย ทั้งนี้เนื่องมาจากปัจจัยสำคัญหลายประการ คือ แผนยุทธศาสตร์งานสนามแตกต่างกันเป็นเบื้องต้น ในการวางแผนงานสนามปี พ.ศ. ๒๕๔๔ คณะทำงานมีความคิดเห็นเป็นข้อยุติว่าควรรวบรวมข้อมูลจากประชากรตัวอย่างแต่ละพื้นที่เสร็จภายใน ๑ วัน ทั้งนี้เพราะควรมีประโยชน์ ๒ ประการคือ ข้อคำถามไม่มีการถ่ายทอดไปสู่ประชากรตัวอย่างในพื้นที่เดียวกันเป็นเหตุให้มีการเตรียมคำตอบไว้ล่วงหน้า และเป็นการประหยัดงบประมาณซึ่งมีจำกัดมากเมื่อไปดำเนินงานจริงจึงปรากฏว่าเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่ง ในการสำรวจปี พ.ศ. ๒๕๔๖ จึงกำหนดเกณฑ์ให้ได้ตัวอย่างไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๘๐ และให้เวลาในการรวบรวมข้อมูลเป็น ๒-๓ วันติดต่อกัน ปัจจัยควบคุมการตกรสำรวจที่สำคัญอีกประการคือประสิทธิภาพของคณะทำงานทั้งในด้านการแก้ปัญหาบริบทต่างๆ การตรวจสอบงานสนาม

การสำรวจในปีพ.ศ. ๒๕๔๖ ได้ตัวอย่างประชากรสมบูรณ์ตามหลักสถิติ เป็นข้อสังเกตถึงความสำคัญของการวางแผนงานสนาม และประสิทธิภาพในการดำเนินงานเป็นอย่างยิ่งในการรักษาคุณภาพการสำรวจด้านตัวอย่างประชากร

ตารางที่ ๔ แสดงจำนวนสมาชิกในครัวเรือนตัวอย่างที่เข้าข่ายกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือนตัวอย่างที่ได้ จำแนกตามเพศ
กลุ่มอายุ สถานที่

พื้นที่	ชาย				หญิง				รวม
	12-24 ปี	25-44 ปี	45-65 ปี	รวมชาย	12-24 ปี	25-44 ปี	45-65 ปี	รวมหญิง	
	%(จำนวน)	%(จำนวน)	%(จำนวน)	%(จำนวน)	%(จำนวน)	%(จำนวน)	%(จำนวน)	%(จำนวน)	
การสำรวจปี พ.ศ. 2544									
กรุงเทพมหานคร	84.3(369)	90.7(750)	90.0(409)	88.9(1528)	89.2(492)	91.8(885)	92.0(460)	91.1(1837)	90.1(3365)
จังหวัดปริมณฑล	77.1(728)	79.6(1159)	87.3(840)	81.3(2727)	79.9(778)	83.5(1338)	87.3(947)	83.3(3063)	82.6(5790)
ในเขตเทศบาล	84.8(125)	87.5(184)	91.7(145)	88.1(454)	88.5(130)	92.4(211)	92.9(168)	91.6(509)	89.9(963)
นอกเขตเทศบาล	75.6(603)	78.0(975)	86.3(695)	79.9(2273)	78.2(648)	81.8(1127)	86.1(779)	82.2(2554)	81.1(4827)
ภาคเหนือ	48.5(1019)	62.0(1602)	71.0(1352)	61.6(3973)	61.1(110)	75.4(1987)	84.7(1520)	75.1(4611)	68.8(8584)
ในเขตเทศบาล	49.5(493)	59.1(758)	63.4(669)	58.1(1920)	59.2(537)	70.8(982)	82.9(806)	72.3(2325)	65.9(4245)
นอกเขตเทศบาล	47.5(526)	64.6(844)	78.5(683)	64.8(2053)	63.0(567)	80.0(1005)	86.7(714)	77.9(2286)	71.7(4339)
ภาคกลาง	38.6(1162)	55.6(1843)	63.7(1285)	53.4(4290)	50.8(1320)	66.6(2218)	78.6(1464)	66.0(5002)	60.2(9292)
ในเขตเทศบาล	33.3(522)	52.3(922)	54.4(566)	48.0(2010)	50.5(628)	63.8(1104)	75.3(681)	63.5(2413)	56.5(4423)
นอกเขตเทศบาล	43.0(640)	58.8(921)	71.1(719)	58.2(2280)	51.0(692)	69.5(1114)	81.5(783)	68.2(2589)	63.5(4869)
ภาคอีสาน	83.7(2035)	84.1(2558)	95.7(1568)	86.9(6161)	82.6(1905)	87.3(2642)	96.2(1647)	88.2(6194)	87.6(12355)
ในเขตเทศบาล	86.0(973)	86.5(1240)	95.3(751)	88.6(2964)	84.2(895)	87.3(1341)	95.6(797)	88.1(3033)	88.6(5997)
นอกเขตเทศบาล	81.6(1062)	81.7(1318)	96.1(817)	85.4(3197)	81.2(1010)	87.2(1301)	96.7(850)	87.9(3161)	86.6(6358)
ภาคใต้	75.0(1209)	82.6(1807)	89.1(1196)	82.3(4212)	77.2(1267)	88.5(2102)	91.5(1287)	86.3(4656)	84.4(8868)
ในเขตเทศบาล	78.2(550)	82.9(891)	89.8(578)	83.6(2019)	76.7(636)	88.5(1104)	90.3(626)	85.8(2366)	84.8(4385)
นอกเขตเทศบาล	72.4(659)	82.3(916)	88.5(618)	81.1(2193)	77.7(631)	88.5(998)	92.7(661)	86.7(2290)	84.0(4483)
การสำรวจปี พ.ศ.2546									
กรุงเทพมหานคร	88.3(673)	85.0(1065)	88.6(640)	86.9(2378)	89.8(733)	90.7(1210)	92.5(697)	90.9(2640)	89.0(5018)
ปริมณฑล	83.9(1039)	82.8(1609)	86.5(904)	84.1(3552)	86.4(1070)	86.6(1751)	93.0(1062)	88.3(3883)	86.3(7435)
ในเขตเทศบาล	82.2(180)	80.3(299)	84.6(104)	81.6(583)	86.7(180)	84.9(279)	87.0(131)	85.9(590)	83.8(1173)
นอกเขตเทศบาล	84.3(859)	83.4(1310)	86.8(800)	84.6(2969)	81.6(586)	86.3(890)	93.9(1472)	88.7(3293)	86.8(6262)
ภาคเหนือ	75.0(781)	82.5(1238)	87.7(1330)	83.0(3052)	82.2(826)	89.8(1626)	95.3(1543)	90.6(3928)	87.3(6980)
ในเขตเทศบาล	70.8(349)	80.6(510)	84.4(635)	79.8(1197)	78.2(390)	87.6(725)	95.1(761)	89.2(1809)	85.5(3006)
นอกเขตเทศบาล	78.5(432)	83.8(728)	90.6(695)	85.1(1855)	85.8(436)	91.6(901)	95.5(782)	91.8(2119)	88.7(3974)
ภาคกลาง	94.4(1031)	96.3(1720)	98.0(1251)	96.3(4002)	95.8(1037)	97.6(2049)	98.3(1547)	97.4(4633)	96.9(8635)
ในเขตเทศบาล	94.7(475)	95.4(864)	98.3(589)	96.1(1928)	95.2(543)	96.7(1032)	98.0(764)	96.8(2339)	96.5(4267)
นอกเขตเทศบาล	94.1(556)	97.2(856)	97.7(662)	96.5(2074)	96.4(494)	98.4(1017)	98.6(783)	98.0(2294)	97.3(4368)
ภาคอีสาน	90.8(977)	89.9(1682)	91.2(1404)	90.6(4063)	90.4(1112)	95.0(2091)	96.0(1623)	94.3(4826)	92.6(8889)
ในเขตเทศบาล	92.0(451)	88.0(814)	92.3(701)	90.4(1966)	90.1(563)	93.8(1068)	95.4(841)	93.5(2472)	92.1(4438)
นอกเขตเทศบาล	89.7(526)	91.7(868)	90.2(703)	90.7(2097)	90.7(549)	96.3(1023)	96.7(782)	95.1(2354)	93.0(4451)
ภาคใต้	76.1(958)	90.9(1688)	96.3(1090)	88.7(3736)	77.5(1053)	95.4(2026)	97.0(1085)	91.3(4164)	90.0(7900)
ในเขตเทศบาล	76.5(425)	91.6(811)	96.1(543)	89.4(1779)	76.9(451)	95.6(1044)	96.7(519)	91.7(2014)	90.6(3793)
นอกเขตเทศบาล	75.8(533)	90.2(877)	96.5(547)	88.0(1957)	77.9(602)	95.1(982)	97.2(566)	90.8(2150)	89.5(4107)

โมเดลที่ ๒

สังเคราะห์การดำเนินงานสนาม

ธรรมชาติของงานสำรวจประชากร ซึ่งกระจายทั่วประเทศจะต้องดำเนินงานในพื้นที่ สภาพภูมิอากาศ และประชากรตัวอย่างซึ่งแตกต่างกันมาก ประสบการณ์จากการดำเนินงานสำรวจครัวเรือนปีพ.ศ. ๒๕๔๔ และ พ.ศ. ๒๕๔๖ ที่ผ่านมามีให้เห็นความสำคัญในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนเหล่านี้จะเชื่อมโยงกันเป็นลำดับ ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานสนามที่มีคุณภาพผูกพันกับประสิทธิภาพของการดำเนินงานแต่ละขั้น หากการดำเนินงานขั้นใดไม่มี

คุณภาพดีพอก็จะส่งผลกระทบต่อขั้นตอนต่อไปดำเนินการยาก อาจทำให้คุณภาพลดลงด้วย ประสบการณ์จากการดำเนินงานในพื้นที่ซึ่งกระจายทั่วประเทศแม้ว่าจะมีข้อแตกต่างกัน แต่อาจสังเคราะห์เป็นประสบการณ์ร่วมตามลำดับการดำเนินงานเพื่อแสดงความสำคัญจำเพาะขั้นตอน บริบทต่างๆที่มักพบเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน และแนวทางแก้ไข - ขั้นตอนการดำเนินงานแสดงในแผนภูมิที่ ๔

แผนภูมิที่ ๔ ลำดับขั้นตอนการดำเนินงานสนาม

๑. การสร้างคณะทำงานระดับต่าง ๆ

คณะทำงานซึ่งดำเนินงานสำรวจครัวเรือนตัวแทนระดับประเทศในที่นี้ตามลักษณะการทำงานอาจพิจารณาได้ว่ามีคณะทำงานเพียง ๒ กลุ่ม คือ ๑) คณะทำงานบริหารจัดการการสำรวจ มีสมาชิกจำแนกตามภารกิจได้เป็นคณะทำงานส่วนกลางและคณะทำงานภูมิภาค ๔ กลุ่มตามเขตพื้นที่สำรวจ และ ๒) คณะทำงานสนามซึ่งจะมีคณะทำงานภูมิภาคเป็นผู้นำ โครงสร้างสมาชิกและหน้าที่รับผิดชอบแสดงไว้ในบทที่ ๒ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานบริหารจัดการ

การสำรวจสำเร็จขึ้นอยู่กับคุณภาพของสมาชิกเป็นเบื้องต้น ควรพิจารณาความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี ความเป็นผู้นำทางวิชาการ มีความรู้พื้นฐาน และประสบการณ์งานสำรวจมาพอสมควร เห็นคุณค่าของโครงการ และยินดีรับผิดชอบภารกิจด้วยความเต็มใจ ควรคัดสรรให้คณะทำงานโดยรวมมีความรู้พื้นฐานครอบคลุมเนื้อหาสาระของการสำรวจ รวมทั้งความรู้ด้านระบาดวิทยาและด้านสถิติด้วย

คณะทำงานสนามอยู่ในความรับผิดชอบของคณะทำงานภูมิภาคจะสร้างขึ้นตามจำนวน และคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการดำเนินงานตามแผนงานสนาม โครงสร้างสมาชิกมี ๓ ระดับ คือผู้นำซึ่งเป็นบุคคลในคณะทำงานภูมิภาค และสมาชิกระดับผู้ควบคุมงานสนาม และกลุ่มผู้ทำงานรวบรวมข้อมูลสนาม ปัจจัยสำคัญอยู่ที่การคัดสรรสมาชิกที่มีคุณภาพ (ดูรายละเอียดได้ในบทที่ ๒) และลักษณะการทำงานซึ่งต้องใช้หลักการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของสมาชิกทั้ง ๓ ระดับ คณะทำงานภูมิภาคจะร่วมดำเนินงานในสนามทั้งด้านการประสานงาน การรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีสัมภาษณ์ และบริหารจัดการข้อมูลปฐมภูมิอย่างไรก็ตาม องค์ประกอบของคณะทำงานภูมิภาคจำเป็นต้องมีสมาชิกซึ่งมีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นรวมทั้งประสบการณ์ทำงานสนามด้วย คือ ควรมีประสบการณ์ ความชำนาญในการตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูลสนาม

๒. การพัฒนาแผน

แผนงานโครงการสำรวจมี ๒ ระดับคือ แผนยุทธศาสตร์ และแผนดำเนินงานสนาม แผนทั้ง ๒ ระดับนี้คณะทำงานบริหารจัดการการสำรวจประชุมร่วมกันสร้างขึ้น ปัจจัยสำคัญซึ่งกำหนดประสิทธิภาพของข้อมูลเป็นแผนที่มีคุณภาพคือการประชุมที่มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างทั่วถึงและเสมอภาค ข้อมูลเป็นฉันทามติอย่างแท้จริง มีข้อมูลที่ต้องใช้สร้างแผน และความรู้พื้นฐานที่จำเป็นแลกเปลี่ยนกันสมบูรณ์ ส่วนประกอบหลักของแผนคือ พื้นที่และประชากรตัวอย่าง รูปแบบวิธีการสำรวจ เครื่องมือสำหรับรวบรวมข้อมูล ฯลฯ (รายละเอียดแสดงในบทที่ ๒)

แผนดำเนินงานสนามที่คณะทำงานส่วนกลาง และภูมิภาคร่วมกันสร้างขึ้นมีข้อมูลจากการประชุมว่าคณะทำงานจะต้องถือปฏิบัติร่วมกัน ดังนั้นประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่แผนฯซึ่งต้องมีความเป็นไปได้ในการดำเนินงานจริง ด้วยเหตุนี้การทำแผนจึงต้องอาศัยความรู้ และประสบการณ์เดิมของคณะทำงานทุกภูมิภาคมาร่วมกันทำแผนฯ ให้ได้แนวทางที่เหมาะสม องค์ประกอบซึ่งต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วนและกำหนดเป็นแนวปฏิบัติ คือ

- กำหนดเวลาที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ทุกภูมิภาคจะต้องรวบรวมข้อมูลให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด ทั้งนี้เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นจากบริบท

แวดล้อม พลวัตของสถานภาพที่ศึกษา และทัศนคติของประชากรเป้าหมายเป็นต้น

- มาตรฐานจำนวนประชากรตัวอย่างขั้นต่ำในขอบเขตพื้นที่ เช่น ร่วมกันกำหนดว่าจำนวนตัวอย่างในแต่ละชุมชนอาคาร หรือ ชุมชนตัวอย่างจะต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๘๕ เป็นต้น

- ระบบประสานงาน และสนับสนุนการดำเนินงานระหว่างคณะทำงานทุกภูมิภาค และคณะบริหารจัดการส่วนกลาง ความสำคัญอยู่ที่ในการดำเนินงานสำรวจขนาดใหญ่จะมีสถานการณ์หลากหลายที่เป็นอุปสรรคเฉพาะหน้าต่อการรวบรวมข้อมูลสนาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุปสรรคซึ่งกระทบข้อตกลงในแผนงานซึ่งจะต้องดำเนินการเหมือนกันทุกพื้นที่ คณะทำงานทุกพื้นที่จำเป็นต้องมีระบบสื่อสาร และศักยภาพที่จะสนับสนุนกัน และกัน และร่วมตัดสินใจได้ทันกาล ระบบซึ่งพัฒนาขึ้นในการสำรวจนี้มี ๒ ระบบ คือการประชุมหัวหน้าคณะทำงานทุกภูมิภาคร่วมกันเพื่อเสนอความก้าวหน้าการดำเนินงานสนามเป็นครั้งคราว การประชุมอาจจำเป็นต้องมีบ่อยในระยะเริ่มดำเนินงานสนาม และเมื่อการรวบรวมข้อมูลสนามดำเนินงานไปส่วนหนึ่งและไม่มีอุปสรรคสำคัญ การประชุมก็จะเว้นระยะนานขึ้น ระบบการประชุมฯนี้มีระบบสื่อสารแบบเปิดซึ่งคณะทำงานแต่ละภูมิภาคสามารถติดต่อกันได้ตลอดเวลาตามความจำเป็นผสมผสานร่วมอยู่ด้วยเป็นระบบที่สอง

๓. การพัฒนาศักยภาพคณะทำงานสนาม

การสำรวจซึ่งครอบคลุมตัวอย่างประชากรกระจายกว้างขวางทั่วประเทศ จำเป็นต้องใช้เจ้าหน้าที่จำนวนมากรวบรวมข้อมูลสนาม เพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จภายในกำหนดเวลาและมีคุณภาพ แม้ว่าจะมีแผนพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สนามตั้งแต่เบื้องต้น การคัดเลือกคณะเจ้าหน้าที่สนามก็ยังคงมีความสำคัญมากอยู่ ทั้งนี้ เพราะคุณสมบัติพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ทุกคนเป็นปัจจัยกำหนดว่าจะสามารถพัฒนาให้มีศักยภาพในการรวบรวมข้อมูลสนามได้อย่างมีคุณภาพหรือไม่ คุณสมบัติพื้นฐานที่ต้องพิจารณา คือ มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ มีความอดทนมานะพากเพียร บุคลิกภาพ และมนุษยสัมพันธ์ มีทัศนคติต่อการสำรวจ ประกอบกับพื้นฐานการศึกษาสูงเพียงพอ ประสบการณ์งานสำรวจในอดีตแม้ว่าจะมีประโยชน์ แต่ไม่ใช่เกณฑ์สำคัญ

การสำรวจทั้งสองครั้งที่ผ่านมามีคณะเจ้าหน้าที่สนามสำเร็จการศึกษาอย่างต่ำประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงส่วนใหญ่เป็นด้านสาธารณสุข หรือเป็นนักศึกษาปริญญาตรีปีสุดท้าย หรือปริญญาโท การรวบรวมเจ้าหน้าที่ใช้วิธีประกาศโครงการ และให้สมัครร่วมงานด้วยตนเอง คัดกรองด้วยวิธีประชุมผู้สมัครชี้แจงวัตถุประสงค์โครงการ การกิจ และการบริหารจัดการ และให้ผู้สมัครตัดสินใจร่วมงานเอง

กลุ่มเจ้าหน้าที่สนามซึ่งปฏิบัติงานในการสำรวจสองครั้งส่วนใหญ่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับอำเภอ และนักศึกษาวิชาชีพชั้นสูง ปริญญาตรี และปริญญาโทจากสถาบันการศึกษาทุกภูมิภาค

การสำรวจที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าคุณสมบัติพื้นฐานและประสบการณ์รายบุคคลที่ร่วมกันปฏิบัติงานสนามมีผลต่อการดำเนินงานพอสมควร มีข้อสังเกตว่า กลุ่มบุคลากรจากระบบปฏิบัติงานมีข้อจำกัดสำคัญจากภารกิจประจำ ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานไม่สม่ำเสมอตามแผนการสำรวจ โดยเฉพาะเมื่อต้องใช้เวลาต่อเนื่องพอควร การเป็นผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ช่วยให้คุ้นเคยกับนิเวศของพื้นที่ และชุมชนมีทักษะ และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์โดยตรงต่อการค้นหาประชากรตัวอย่าง และสามารถสื่อสารทำความเข้าใจกับประชากรตัวอย่าง และชุมชนได้สะดวก บุคลากรระบบปฏิบัติงานทุกคนมีประสบการณ์รวบรวมข้อมูลและสัมภาษณ์ประชากรในชุมชนในภารกิจปกติทำให้คุ้นเคยกับวิธีการและสาระของงานประจำ ประสบการณ์จากภารกิจประจำแตกต่างจากงานสำรวจพฤติกรรมในโครงการนี้ทั้งด้านกระบวนการรวบรวมข้อมูล และระดับคุณภาพข้อมูล จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจ และปรับปรุงทักษะด้วยกระบวนการอบรมที่เหมาะสม

กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่จะมีความคุ้นเคยกับระบบการทำงานวิจัยอยู่บ้าง แต่จะขาดประสบการณ์ปฏิบัติงานสนามสามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่เฉพาะช่วงเวลาหยุดการศึกษา คุณสมบัติพื้นฐานของกลุ่มนักศึกษาจึงแตกต่างจากกลุ่มบุคลากรระบบปฏิบัติ กระบวนการอบรมและพัฒนาศักยภาพจึงควรมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง

ประสบการณ์โดยรวมด้านคุณสมบัติพื้นฐานบุคลากรที่กล่าวมาแล้ว ควรนำมาเป็นข้อพิจารณาในการพัฒนากลุ่มผู้ได้รับคัดเลือกดำเนินงานสนามให้มีศักยภาพเหมาะสมกับการศึกษาในโครงการสำรวจ

กระบวนการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่สนาม ประกอบด้วยการอบรมให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ สร้างความเข้าใจประเด็น และสาระที่อยู่ในเครื่องมือรวบรวมข้อมูล และการฝึกทักษะ ขั้นตอนนี้โดยทั่วไปมักจะใช้การชี้แจงอธิบายเครื่องมือรวบรวมข้อมูล และทดสอบโดยให้เจ้าหน้าที่สนามลองใช้เครื่องมือสอบถามจริงๆ และอธิบายทบทวนตามข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ เนื่องจากสาระส่วนใหญ่เกี่ยวกับสารเสพติดที่จำเป็นต้องรู้เพื่อเสริมประสิทธิภาพการรวบรวมข้อมูลมีกว้างขวางกว่าความรู้ทั่วไปที่มีอยู่ในประชากร และนักศึกษา การให้ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องจึงมีความสำคัญมาก เพื่อให้มีมาตรฐานด้านความรู้พื้นฐานเสมอกันทุกกลุ่มคณะทำงานสนามในภูมิภาคต่างๆ จึงใช้หลักการให้ความรู้ด้วยผู้ชำนาญการเพียงกลุ่มเดียว

๔. การประสานงาน และจัดการงานสนาม

แผนปฏิบัติงานสนามเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการบริหารจัดการงานสนามให้ดำเนินงานสำเร็จได้ด้วยดี ดังนั้นแผนปฏิบัติงานจะต้องมีหลักการ กิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินงานสนามซึ่งทุกภูมิภาคสามารถดำเนินงานได้เหมือนกัน กิจกรรม และขั้นตอนเหล่านี้เปรียบเสมือนกรอบทิศทางที่เสริมให้การกิจรวบรวมข้อมูลมีอุปสรรคน้อยที่สุด เป็นการสร้างโอกาสให้ได้ข้อมูลปฐมภูมิที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน และเสมอกันทุกพื้นที่ กิจกรรมขั้นตอนเริ่มต้นก่อนรวบรวมข้อมูลสนามประกอบด้วย ก) การประสานงานกับองค์กรบริหารจัดการพื้นที่ ข) การตรวจสอบแผนที่ และประชากรตัวอย่าง และ ค) การเตรียมความพร้อมของชุมชน และคณะทำงานสนาม

ก. การสำรวจประชากรในพื้นที่จำนวนมากจำเป็นต้องอาศัยข้อมูล ความร่วมมือ และประสบการณ์จากองค์กรที่เกี่ยวข้องหลายระดับ ควรมีการประสานงานชี้แจงโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับองค์กรระดับบริหารจัดการทั้งระดับจังหวัด และพื้นที่ตัวอย่าง ทั้งนี้กิจกรรม และองค์กรเป้าหมายจะแตกต่างกันไปตามสภาพจริงในแต่ละพื้นที่ จำเป็นต้องใช้ประสบการณ์ และวิจรณ์ญาณให้เหมาะสม

ข. ตรวจสอบแผนที่ชุมชนอาคาร/ชุมชน และครัวเรือน ตัวอย่างตัวอย่างซึ่งได้รับจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยการเข้าพื้นที่สำรวจความถูกต้องของแผนที่ จำนวนครัวเรือน และการกระจายตัวในพื้นที่ เพื่อกำหนดครัวเรือนตัวอย่าง ซึ่งตรงตามสภาพจริง และ ตรวจสอบความปลอดภัยในการ เข้าสัมภาษณ์ประชากรตัวอย่าง

ค. การเตรียมความพร้อมของชุมชนประกอบด้วยการ ติดต่อสื่อสารประสานงานกับผู้นำชุมชน และสมาชิกชุมชน ให้เข้าใจวัตถุประสงค์โครงการถูกต้องชัดเจน วางแผน การกัมมภาพประชาการตัวอย่าง เช่นกำหนดจำนวน เจ้าหน้าที่ซึ่งเข้าสัมภาษณ์แต่ละครัวเรือน และจำนวน ครัวเรือนที่ควรสำรวจให้เสร็จภายในกำหนดเวลาตามตาราง การทำงานแต่ละชุมชนอาคาร/ชุมชนซึ่งแจ้งทำความเข้าใจกับ คณะเจ้าหน้าที่สนามเกี่ยวกับการกิจประจำวัน เช่น กำหนด เวลาเข้าออกพื้นที่ มอบหมายครัวเรือนตัวอย่างซึ่งเจ้าหน้าที่ แต่ละกลุ่มรับผิดชอบ และเครื่องมือสัมภาษณ์ และวิธีสื่อสาร ตามภารกิจประจำวัน เช่นการส่งแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ แล้ว และวิธีแจ้งเรื่องปัญหาเฉพาะหน้าในพื้นที่ขณะเข้า สัมภาษณ์ประชากรตัวอย่าง

การสำรวจพฤติกรรมซ่อนเร้น เช่น สารเกี่ยวกับสาร เสพติดการรวบรวมข้อมูลสนามจะมีอุปสรรคเฉพาะหน้า ตลอดเวลา เป็นความจำเป็นที่จะต้องมีการบริหารจัดการ สนับสนุนฉบับพลัน การบริหารจัดการระดับนี้จำเป็นต้องใช้ ผู้ที่มีความรู้พื้นฐาน และประสบการณ์สูงกว่าเจ้าหน้าที่สนาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องสามารถตัดสินใจดำเนินงานสนามได้ การคัดเลือกผู้จัดการงานสนามจึงมีความสำคัญยิ่งกว่าการ คัดเลือก และพัฒนาเจ้าหน้าที่สนาม คุณสมบัติพื้นฐานของ ผู้บริหารจัดการงานสนามจะเป็นเช่นเดียวกันกับเจ้าหน้าที่ สนามแต่ต้องมีคุณภาพ และประสบการณ์สูงกว่ามาก โดย เฉพาะอย่างยิ่งในด้านกาวิเคราะห์สถานการณ์เฉพาะหน้า และการตัดสินใจที่ต้องไม่เกินขอบเขตความรับผิดชอบ เช่น การตัดสินใจเปลี่ยนครัวเรือน และประชากรตัวอย่าง และการยุติติดตามตัวอย่าง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีความรับผิดชอบดูแลคุณภาพการรวบรวมข้อมูลให้ได้มาตรฐานตาม กำหนดในโครงการ และสามารถสื่อสารปรึกษาหารือกับ หัวหน้าคณะวิจัยได้ชัดเจน เหมาะสม และทันกาล ผู้บริหาร จัดการงานสนามจำเป็นต้องปฏิบัติงานสนามร่วมกับคณะ เจ้าหน้าที่สนามตลอดเวลา ดูแลติดตามภารกิจรายวันของ คณะเจ้าหน้าที่สนามทุกคนให้มีอุปสรรคน้อยที่สุด และ

ปลอดภัย ดังนั้นภารกิจโดยรวมจึงมากกว่าเจ้าหน้าที่รวบรวมข้อมูล

การสำรวจข้อมูลสนามมีสภาพพื้นฐานประชากร และ สิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยภายนอกหลายประการที่มีอิทธิพล กำหนดประสิทธิภาพการรวบรวมข้อมูล ควรระลึกไว้ด้วยว่า ปัจจัยที่จะกล่าวต่อไปนี้ผสมผสานกันอยู่ในแต่ละพื้นที่ใน ลักษณะที่แตกต่างกัน อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาล และ สถานการณ์ด้วย ดังนั้นในการดำเนินงานสำรวจจริงแต่ละ ครั้งจำเป็นต้องประเมินสิ่งเหล่านี้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้ ประโยชน์ได้โดยตรงในการวางแผนปฏิบัติงานแต่ละพื้นที่ และชุมชนตัวอย่าง

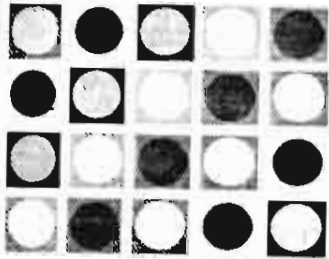
ชุมชนตัวอย่างบางแห่งประชากรเป็นชนกลุ่มน้อยที่อยู่ ห่างไกล มีสื่อภาษาท้องถิ่นแตกต่างไปจากภาษาไทย เช่น ภาษาท้องถิ่นของชาวไทยภูเขาทางภาคเหนือ และภาษา ยาวีของชุมชนมุสลิมทางภาคใต้ นอกจากนี้ยังอาจมีช่องว่าง ทางความไว้วางใจ และความหวาดกลัวต่อระบบปกครอง ท้องถิ่นเป็นความรู้สึก และทัศนคติที่ซ่อนเร้นอยู่ในจิตใจ แต่ก็จะมิผลกระทบต่อความร่วมมือให้ข้อมูลได้มาพอควร ด้วยเหตุนี้ทำให้ต้องใช้เจ้าหน้าที่สนามซึ่งรู้ภาษาท้องถิ่น และ มีความสามารถสร้างความเชื่อถือไว้วางใจได้ในการสัมภาษณ์

เพศ อายุ และอาชีพของชุมชนก็มีความสำคัญต่อการ สัมภาษณ์ เพราะเป็นปัจจัยกำหนดระยะเวลาที่อยู่บ้าน และ ความพร้อมที่จะให้ข้อมูล เช่น กลุ่มประชากรที่ระยะเวลา ทำงานตามอาชีพยาว หรือไม่ตรงกับเวลาทำงานตามปกติ เช่นการทำงานเป็นกะในโรงงานทำให้เจ้าหน้าที่สัมภาษณ์ไม่ สามารถรอ หรือนัดพบได้ กรณีตัวอย่างซึ่งที่อยู่อาศัยเป็น ร้ายจำหน่ายสินค้า ผู้จำหน่ายสินค้าที่ต้องคอยให้บริการแก่ ผู้มาซื้อ ทำให้ไม่พร้อมที่จะตอบการสัมภาษณ์ที่ซับซ้อน และต้องใช้ความคิดมาก สำหรับผู้ใช้แรงงานมากในภารกิจ ประจำวันจะมีความเหน็ดเหนื่อยจากภารกิจ เมื่อกลับมาที่อยู่ อาศัยก็อยู่ในสภาวะจิตใจ และร่างกายไม่พร้อมจะให้ข้อมูล สถานการณ์จำเพาะในชนบทอีกประการหนึ่ง คือ การออกไป ประกอบอาชีพ หรือเรียนหนังสือนอกท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ด้วยเหตุนี้การบริหารจัดการเวลารวบรวมข้อมูลจึงต้องให้ เหมาะสมกับเงื่อนไขเหล่านี้

การคัดเลือกตามหลักสถิติทำให้ที่ตั้งชุมชนอาคาร และชุมชนตัวอย่างบางส่วนอยู่ในภูมิประเทศห่างไกล และมีสภาพต่างกัน เป็นที่ลุ่มริมน้ำ ที่ดอน หรือ ภูเขา การคมนาคมไม่สะดวก ต้องใช้วิธีเดินทางต่างจากปกติ และใช้เวลานาน การรวบรวมข้อมูลตัวอย่างจำนวนมากต้องใช้ระยะเวลานานเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ระยะเวลาที่รวบรวมข้อมูลบางส่วนจะคาบเกี่ยวกับฤดูกาลที่ภูมิอากาศไม่สะดวกกับการเดินทาง และการเก็บข้อมูล เช่น ฤดูร้อนซึ่งทำให้เหนื่อยง่าย และฤดูฝนที่ชุมชนเกษตรใช้เวลาในการทำงานต่างจากฤดูอื่นจึงมักจะไม่อยู่บ้าน และการเดินทางในพื้นที่ก็จะไม่สะดวกเสมอไป เป็นต้น ชนบทที่ห่างไกล และมีพื้นฐานการทำมาหากินเป็นการทำงานเกษตรกรรม และรับจ้างใช้แรงงาน บางพื้นที่ครัวเรือนที่อยู่อาศัยตั้งห่างกันกระจายกว้างขวางในเขตพื้นที่ตัวอย่าง

๕. การตรวจสอบคุณภาพงานสนาม

ระบบตรวจสอบข้อมูลสนามมีความสำคัญมาก จำเป็นต้องตรวจสอบข้อมูลรายวันให้สมบูรณ์ที่สุดตั้งแต่ในพื้นที่ หากข้อมูลปฐมภูมิไม่สมบูรณ์หรือคลาดเคลื่อน ผลการศึกษาทั้งหมดก็จะด้อยคุณภาพตามไปด้วย วิธีตรวจสอบที่ควรพิจารณาใช้คือให้เจ้าหน้าที่สนามแลกเปลี่ยนตรวจแบบสัมภาษณ์ซึ่งทำเสร็จแล้ว และบริหารจัดการงานสนามตรวจสอบซ้ำอีกครั้งเป็นประจำทุกวันที่ยังรวบรวมข้อมูล ควรฝึกเจ้าหน้าที่สนามทุกคนให้มีประสิทธิภาพตรวจสอบความครบถ้วน และถูกต้องของข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ วิธีฝึกโดยบูรณาการวิธีวิเคราะห์เข้ากับการรวบรวมข้อมูล คือให้เจ้าหน้าที่สนามทุกคนทำหน้าที่ลงรหัสข้อมูลซึ่งสัมภาษณ์มาเองวันต่อวัน วิธีทำงานครบวงจรนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่สัมภาษณ์สมบูรณ์ที่สุด ทั้งนี้เพราะการลงรหัสต้องการข้อมูลที่สมบูรณ์ และชัดเจน การลงรหัสจึงทำให้เจ้าหน้าที่ทราบข้อบกพร่องของตนเองในการรวบรวมข้อมูล

โมดูลที่ ๗

สรุปผล และเสนอแนะ

รูปแบบโครงการสำรวจครัวเรือนตัวแทนทั่วประเทศ

การศึกษาสำรวจข้อมูลด้านสารสนเทศจากครัวเรือนตัวแทนประชากรระดับประเทศมีรูปแบบได้หลากหลายโครงการ ซึ่งในรายงานนี้มีลักษณะรูปแบบจำเพาะดังต่อไปนี้

- ๑ เป็นโครงการชุด รับผิดชอบดำเนินงานโดยคณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยส่วนกลาง และภูมิภาค
- ๑ คณะนักวิจัยซึ่งรับผิดชอบการดำเนินงานทุกพื้นที่มีส่วนร่วมสมบูรณ์ในการบริหารจัดการโครงการ และวางแผน
- ๑ มีแผนยุทธศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยหลักการดำเนินงานทุกขั้นตอนเป็นแนวทางกำกับการดำเนินงานในเขตพื้นที่
- ๑ มีระบบ และแผนประสานงาน ติดตามความก้าวหน้า และสนับสนุนทั้งด้านวิชาการ และการบริหารจัดการ เป็นเครือข่าย

หลักการบริหารจัดการการดำเนินงาน

- ๑ การศึกษาสำรวจที่ต้องดำเนินงานในพื้นที่ซึ่งมีบริบททางประชากร สังคม เศรษฐกิจและสภาพสิ่งแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกันมากเป็นเงื่อนไขสำคัญกำหนดให้ดำเนินงานแบบชุดโครงการที่มีการบริหารจัดการในพื้นที่เป็นอิสระจากกัน
- ๑ การดำเนินงานในพื้นที่เป็นอิสระจากกันโดยที่ผลรวมของการศึกษาต้องวิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นภาพรวมทำให้ศักยภาพของคณะทำงานแต่ละเขตพื้นที่ด้านวิชาการพื้นฐานและการดำเนินงานมีความสำคัญ

ในฐานะปัจจัยกำหนดคุณภาพของผลการศึกษาดังควรบริหารจัดการ และพัฒนาศักยภาพคณะทำงานแต่ละพื้นที่ให้มีความเสมอภาคกันมากที่สุด

- ๑ การประสานงาน และสนับสนุนการดำเนินงานเป็นเครือข่าย ให้มีความก้าวหน้า และคุณภาพเสมอกันเป็นกลไกสำคัญที่คณะทำงานส่วนกลางต้องดูแลจัดการให้มีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการ และทันกาล ภารกิจของคณะทำงานส่วนกลางในด้านนี้มีความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ของโครงการสำรวจจึงควรมีการสนับสนุน และพัฒนาให้มีความศักยภาพแท้จริง
- ๑ คุณสมบัติ และศักยภาพของคณะทำงานสนามมีความสำคัญเทียบเท่ากระบวนการบริหารจัดการ เพราะเป็นปัจจัยกำหนดคุณภาพข้อมูลปฐมภูมิดังนั้นการสร้างคณะทำงานสนาม การพัฒนาศักยภาพ และแนวทางเตรียมชุมชน ประชากรเป้าหมายควรต้องเหมาะสมตามสถานการณ์ และมีประสิทธิภาพเพียงพอ

ข้อพิจารณาเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานสำรวจพฤติกรรมการใช้สารสนเทศประชากรตัวแทนระดับประเทศ

เนื่องจากผลการสำรวจพฤติกรรมในภาพรวมมีประโยชน์เป็นพื้นฐานในการวางแผนยุทธศาสตร์ และบังคับทางทางป้องกันแก้ไขปัญหาของประเทศจึงควรสนับสนุนให้มีการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง แต่ควรพิจารณาให้รอบคอบในการตัด

สนับสนุนการศึกษา ประเด็นหลักที่ควรให้ความสำคัญมีดังต่อไปนี้

๑ เป้าหมายหลักในการใช้ผลการสำรวจสถานภาพปัญหาสารสนเทศมีผลวัดสูง จึงต้องพิจารณาการใช้ผลการศึกษาให้ชัดเจน และมีกระบวนการสนับสนุนให้เกิดการใช้ผลอย่างแท้จริง และกว้างขวางโดยองค์กรที่เกี่ยวข้อง

๒ การลงทุน และความคุ้มค่า

การสำรวจสถานภาพการใช้สารสนเทศจากประชากรตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนประชากรทั่วประเทศเป็นการดำเนินงานซึ่งต้องลงทุนสูงด้วย ความคิดและความตั้งใจที่มุ่งมั่น ใช้วิชาการ ประสบการณ์ แรงงาน และงบประมาณมาก การลงทุนนี้จะคุ้มค่าด้วยเงื่อนไขที่ผูกพันกัน ๒ ประการ คือ ข้อมูลและสารสนเทศที่ได้จากการสำรวจถูกต้องน่าเชื่อถือเพียงพอ และผลการสำรวจนำไปใช้ในกิจการต่างๆให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศมากที่สุด จำเป็นต้องระลึกไว้เสมอว่าการใช้ผลจะเกิดประโยชน์ได้ก็ต่อเมื่อคุณภาพของข้อมูลสารสนเทศดีเพียงพอเป็นเบื้องต้น หากมีความคลาดเคลื่อนมากเกินไปจนควรจนทำให้เกิดความเข้าใจผิด ประโยชน์ที่คาดหวังว่าจะได้รับอาจกลายเป็นโทษ มีผลกระทบเป็นความเสียหายเกิดขึ้นได้มากเช่นกัน ด้วยเหตุนี้การดำเนินการสำรวจจึงต้องพยายามให้ได้ข้อมูลสารสนเทศซึ่งคุณภาพดีที่สุดเท่าที่การลงทุน และสถานการณ์จะอำนวย

๓ คุณภาพผลการสำรวจ

อาจพิจารณาได้ว่าคุณภาพผลการสำรวจเกิดได้จากความถูกต้องด้านวิชาการที่ใช้ในการวางแผนงาน การดำเนินงานรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิตามเกณฑ์ และเงื่อนไขต่างๆ ตลอดจนการวิเคราะห์และแปลผล สิ่งสำคัญซึ่งด้านวิชาการต้องรับผิดชอบ คือ การกำหนดประชากรตัวอย่างให้เป็นตัวแทนประชากรเป้าหมายอย่างแท้จริง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจให้ได้ข้อมูลสารสนเทศครอบคลุมเนื้อหาสาระที่ต้องการ และการตรวจสอบข้อมูลสารสนเทศที่รวบรวมได้ การวิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นสถิติ และสารสนเทศที่ถูกต้องตรงตามความต้องการส่วนกระบวนการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมินั้นเป็นกิจกรรมซึ่งต้องใช้เจ้าหน้าที่สนามจำนวนมากรวบรวมข้อมูลที่มีคุณภาพจากประชากรตัวอย่างที่มีลักษณะวัฒนธรรมและสังคมต่างกันไปตามพื้นที่ ดังนั้นผลการสำรวจที่มีคุณภาพจึงต้องอาศัยคณะบุคคลจำนวนมากทำงานหน้าที่ต่าง ๆ สมทบสมกันอย่างเป็นระบบ มีทัศนคติดี เห็นคุณค่าของการสำรวจ มีความรู้ และทักษะจากสาขา รวมทั้งประสบการณ์หลายประการรวมกันด้วยความเหมาะสม ดังนั้นจำเป็นต้องพิจารณาศักยภาพของคณะทำงานซึ่งรับผิดชอบโครงการให้ชัดเจน

๔ ผลด้านองค์ความรู้

เนื่องด้วยสถานภาพของพฤติกรรมเป้าหมายเป็นสิ่งที่สังคมเห็นว่าไม่ถูกต้อง มีกฎหมายกำหนดโทษรุนแรง และมีความเปลี่ยนแปลงเร็ว ความถูกต้องทางวิชาการและกระบวนการรวบรวมข้อมูลการสำรวจประชากรตัวแทนระดับประเทศด้านพฤติกรรมซ่อนเร้น เช่น เรื่องสารสนเทศ จึงไม่มีรูปแบบเป็นคู่มือปฏิบัติสากลที่ใช้อย่างเดียวกันได้ทั่วไปในทุกกรณี ทั้งนี้ด้วยเงื่อนไขซับซ้อนหลายประการจำเพาะพื้นที่และประชากรเป้าหมาย จึงควรพิจารณาคุณค่าของผลการสำรวจในด้านเป็นองค์ความรู้ และประสบการณ์ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย และสามารถถ่ายทอดเป็นหลักการได้ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาหาข้อมูลสารสนเทศพื้นฐานสำหรับการพัฒนาประเทศในอนาคต

คณะบริหารโครงการ

วิชัย โปษะจินดา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	อาภา ศิริวงศ์ ณ อยุธยา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อภิรัตน์ อรัณรัตน์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	สมนึก เป้นฑาสังห์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มานพ คณะโต	มหาวิทยาลัยขอนแก่น	ศรีธนภพ จิตรศิริมย์ศรี	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
นพพล ภรรณิก	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	นฤมล ช่างวิชัย	สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติด
อุษณีย์ ทวีปนา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		

คณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์กรวิชาการสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม

เครือข่ายพัฒนาวิชาการ และข้อมูลสารเสพติด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โทร. 0-4320-2838
 ศูนย์วิชาการสารเสพติดภาคเหนือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โทร. 0-5394-2528
 เครือข่ายวิชาการ วิจัย และข้อมูลด้านสารเสพติดในภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โทร. 0-7428-6947
 สำนักวิจัยเอนกประสงค์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ โทร. 0-2719-1549
 หน่วยวิจัยสารเสพติดและผลกระทบทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร. 0-2218-7372
 ศูนย์วิจัยยาเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร. 0-2218-8200

วิชัย โปษะจินดา อุษณีย์ ทวีปนา

สุพจน์ ชุ่ม
วันทัญ ทรเจริญ

สุพจน์ ชุ่ม
ศูนย์วิจัยยาเสพติด สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศิริวิไล พิมพ์
พิมพ์ครั้งที่ 1 (พฤษภาคม 2548)
เอกสารเผยแพร่คณะกรรมการบริหารเครือข่ายฯ เลขที่ 02/6 - 006(48)

พิมพ์
จริยสัมพันธ์การพิมพ์ โทร.0-2809-2281 โทรสาร 0-2809-2284

แนวทางดำเนินงาน ศ

สำรวจครัวเรือนตัวแทนระดับประเทศ

■ กลั่นกรองประสบการณ์

จากการดำเนินงานของ 6 มหาวิทยาลัย

เป็นความรู้ภาคปฏิบัตินอกเหนือจากตำราทั่วไป

เสนอ

แนวทางสร้างผลงานสำรวจที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือ
เป็นขั้นตอน สามารถนำไปปฏิบัติได้

- การสร้างคณะทำงานแบบมีส่วนร่วม
- การสื่อสารที่เอื้อให้การดำเนินงานมีเอกภาพ
- กระบวนการสร้างแผนยุทธศาสตร์การสำรวจ
- โครงสร้างเชื่อมโยงการบริหารจัดการกับงานสนาม
- แผนงานสนาม
- การเตรียมความพร้อมดำเนินงาน
- อุปกรณ์งานสนามที่เพียงพอ และท

และรายละเอียดอื่นๆที่เอื้อให้ได้ข้อมูลปฐมภูมิที่

